

▷ SZÖVEG ÉS FÉNYKÉP: MARKÓ ROLAND

BENIN

RABSZOLGAPARTON, SZABADON

Benin területét és lakosságát tekintve úgy 20%-kal nagyobb hazánknál. A népességszám viszont 30 éve még csak a fele volt az itthoniak... Különös nyugat-afrikai világ, ahol évszázadokig az önálló és erős hadsereggel rendelkező Dahomey Királyság uralta a térséget, mely maga is rabszolgákat tartott, és élénk emberkereskedelmet folytatott az Afrikából az Újvilágba rabszolgákat szállító európaiakkal, míg vésszesen meg nem csappant a foglyul ejthetők száma. Így a Rabszolgapart csillaga leáldozott. Nem úgy az ezen a tájon gyökeredző vudu vallásé...

A késő esti érkezés után hosszadalmas teszttel fogadják az érkezőket. Amíg nincs negatív eredmény, gyakorlatilag a mozgás sem lehetséges – irány egy szálloda Cotonouban, a kormányzati székhelyen.

Világjárvány idején nem épp hálás feladat utazást tervezni, még akkor sem, ha a célország hivatalos statisztikái szerint mind a mai napig mindössze néhány tucat áldozatot követelt a vírus, és a környező országokban is ugyanez a helyzet.

A változó beutazási korlátozások, ellentmondó hírek, törölt járatok igen nehezítik a szervezést. Csak negatív teszttel lehet repülőre szállni, hogy aztán a fogadó országban újabb tesztelés következzen. Pozitív teszt esetén pedig ott találhatjuk magunkat karanténban a világ másik végén, várakozva egy visszafelé induló gépre – egy újabb tesztelés után. (Arról nem is beszélve, hogy mi van akkor, ha még egészségügyi ellátásra is szorulunk...)

A Guineai-öböl forró, trópusi, lagúnákkal szabdalts partvidékétől az északi szavannavidék dombságain át húzódik a Niger völgyéig – nagy eltartóképességgel, szelíd domborzattal, jelentős mezőgazdasági (és turisztikai) lehetőségekkel.

Kisebbségben

A Nyugat-Afrikában összességében több tízmilliós joruba népesség a beniniek mindössze 7%-át teszi ki.

Arctetoválásuk egy sajátos azonosító, vagy akár a szépség jele is lehet

Egysávnyi Fekete-Afrika

Az Atlanti-óceán és az egyik legfurcsább futású folyó, a Szaharát megcélzó, aztán élesen délre, az óceán felé kanyarodó Niger közrezárta Észak-Guineai-hátság vidékén járunk. A megkérdőjelezhetetlenül tölcseresfagylalt alakú ország észak felé 650 km-re nyúlik a szárazföld belsejébe. Bár számos

országnak van karakteres alakja – gondoljunk csak az olasz csizmára, a megannyi rántottszelet-sziluettre, vagy a hivatalosan is vállalt szőlőfürtformára, Moldovára –, itt a sajátos kiterjedés döntő fontosságú. A Guineai-öböl forró, trópusi, lagúnákkal szabdalts partvidékétől egyenesen átmenettel húzódik az északi szavannavidék dombságain át a Niger völgyéig – nagy eltartóképességgel, szelíd domborzattal, jelentős mezőgazdasági (és turisztikai) lehetőségekkel. Amúgy szinte ásványkincsek nélkül, ami a Kínából érkező gazdasági „újgyarmatosítás” afrikai folyamatait látva nem feltétlenül hátrány. Bár a sekélytengeri szegélyen van némi olaj – holland irányítással folyik is a bányászat –, a szomszédokkal közös vízienergia-hasznosítás áramtermelése pedig fedezi a mezőgazdaságra épülő ország igényeit...

Zöld szőnyegen

Hazafelé tartó asszonyok Ganvie faluban. Ezt a vidéket gyakran Afrika Velencéjeként emlegetik (legalábbis a külföldiek...)

Vízvilág

Tofin halászkok Ganvie közelében, a Nokoué-tavon. Ezúttal nem hal volt a zsákmány, a helyiek egy épülő házhoz visznek tetőfedő alapanyagot

Szertartásidő

Körülmetélési tánc egyik pila-pila törzsbéli résztvevője Taneka („A kő alatt”) faluban, az Atakora-hegység közelében

Egy jövőbe látó helyi király

A faluban csak neki van mobiltelefonja. Az általa készített varázsfőzet erősen emlékeztet a mi pálinkánkra – gyógynövényes keverékben

Vudu baba

A kis figurát egy szertartás után találtam a földön. A mozifilmek sugallta képpel ellentétben Beninben senki sem szurkálja tele tűvel a szobrokat, a szertartásoknak nincs semmiféle ártó szándéka

Idegen a faluban

A jorubákhoz tartozó holi törzsbéli asszony büszkén viseli a családjára, származására utaló tetoválásokat, hegeket (balra fent), a peul törzsbéli asszonyok viszont a látogatók érkezésekor gyorsan rendbe teszik hajukat, csinos ruhát vesznek fel. A kislány épp állatáldozati szertartást szemlél, de jelenléte inkább a látogatóknak szólt

Vudu pap Ouidah városában

Az „igazi” papokat az istenek már születésükkor kiválasztják, de lehetőség van folyamatos tanulással is pappá válni

Tanmariak

– a tradicionális, sarvakkal ellátott fejfedőt eredetileg felnőttekben viselték, majd harcosok viselték (középen és jobbra)

Tata (somba) ház a togói határ közelében

A kastélyszerű házikókat a száraz évszakban építik, s ha megszilárdul, kőkemény lesz a fala. Léteznek emeletes megoldások is, azok tetején hálófűlkék nyílnak

Emberkereskedelem

Teljesen váratlanul ér a tengerpart szépsége – bár a fürdést a nagy hullámok igencsak megnehezítik, ám a rendkívül látványos, már-már karibi hangulatú partrészek látványa kárpótol. A hajdani amerikai kapcsolat is pont a partokhoz kötődött: az újvilági dohány- és cukornádültetvényekre, vagy épp bányákba szánt munkaerő-teremtés megoldását sokan Afrikában látták. Az itteni emberkereskedelemben a portugálok voltak a kora újkori úttörők, akik egykor Európába is főként innen vitték a rabszolgákat. Ez azonban csak a törzsi vezetőkkel, helyi uralkodókkal kialakított, kölcsönösen jövedelmező viszony révén valósulhatott meg. A becslések szerint az 1500-as évek végéig 400 ezer embert hurcoltak el, de a tömeges kereskedelem csak ezután futott föl! A következő évszázadokban, a 19. század második feléig – óvatos számítások szerint – 11 millió rabszolgát szállítottak az Újvilágba! Így vált a Benin-öböl térsége Rabszolgaparttá: az utolsó, emberekkel tömött hajó 1885-ben indult nyugati útjára. Mindehhez létfontosságú volt a legendák szerint harcos női csapatokat is felvonultató, igen jól szervezett Dahomey Királyság léte, hiszen a belsőbb területeken megfelelő számú eladható, szállítható tömegre kellett szert tenni...

Becslések szerint az 1500-as évek végéig 400 ezer embert hurcoltak el! A következő évszázadokban, a 19. század második feléig – óvatos számítások szerint – 11 millió rabszolgát szállítottak az Újvilágba!

az alapvetően békés körülményekkel társul. Így, bár a látogatók a partvidéket és az északi, szafarikra alkalmas nemzeti parkokat célozzák meg, a fővárosban és környékén gyakran találkozhatunk hosszabb-rövidebb időre Beninbe költözött európaiakkal. Sokuknak saját vendéglője, üzleti vállalkozása van, az általános ár-színvonal pedig európai mércével nézve alacsony.

Bár az elmúlt 15 év alapján az országot a fekete-afrikai demokrácia mintaképének tartják, Benin maradt a kontinens egyik legszegényebb állama. A lakosság kétharmada analfabéta, a születéskor várható élettartam mindössze 60 év. A népesség fele 15 éven aluli.

Önállóan, stabilan, szegényen

A rabszolga-kereskedelem leáldozásával a királyság súlya is csökkent, és a 19. század végén Franciaország szerezte meg bő fél évszázadra a területet. Francia Nyugat-Afrika 20. század közepi felbomlása nyomán a függetlenséget Afrika középső vidékein oly gyakran kísérő sűrű kormányváltások és évtizedes hatalmi harcok következtek, sőt még az Afrika-szerte olyannyira jellemző marxista kaland is megjelent.

Az alapvetően szegény, egyszerű mezőgazdasági termelést folytató országban, ahol a népesség kétharmada ebben az ágazatban dolgozik és a beniniek negyötöde falusi, a legeltetési igények szerint felperzselték az eredeti növényzet jelentős részét: a trópusi őserdők eltűntek, s csak az északi országrész elzártabb (ma már védett) részein maradt meg a fás-bokros szavannakörnyezet. Ez azonban mára egyre nagyobb idegenforgalmi vonzerőt jelent, ami a 2000-es évektől stabilizálódott politikai helyzettel,

Peul pásztor és nyája

A korábbi nomadizálás már a múlté. A félnomadddá vált szavannai törzsek egyre hosszabb ideig tartózkodnak egy-egy helyen, bár véglegesen még nem telepednek le

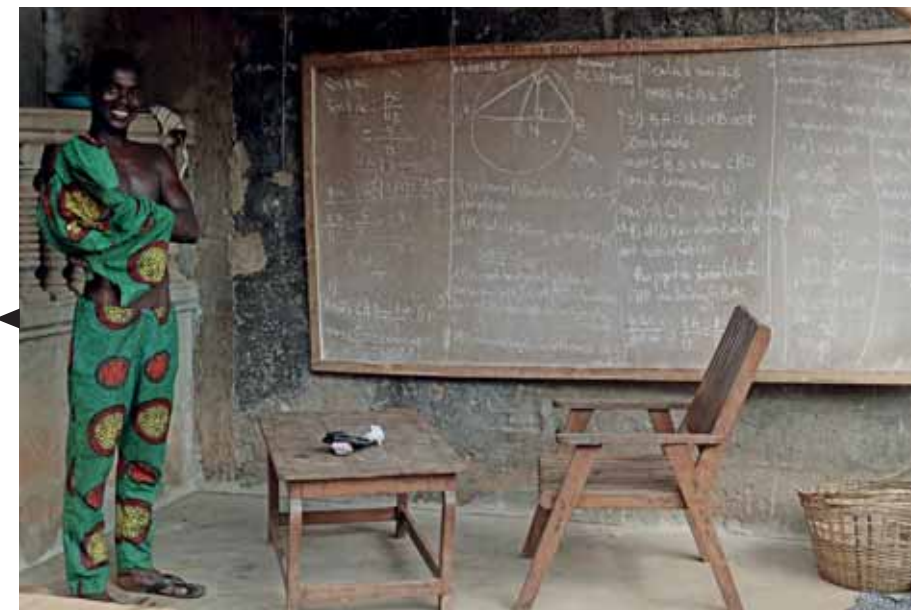
Bár az elmúlt 15 év alapján az országot a fekete-afrikai demokrácia mintaképének tartják, Benin maradt a kontinens egyik legszegényebb állama. A lakosság kétharmada analfabéta, a születéskor várható élettartam mindössze 60 év. A népesség fele 15 éven aluli.

A megrendelői igényeknek megfelelően

Módosabb hölgy látogatása egy Abomey közelében lévő szabóságban. Kecsesen és büszkén sétált el új ruhájában

Muzikális helyszín

Keresztény falusi iskola Cotonou határában. A tanár úr szabadidejében dobokat készít, játszik rajtuk és énekel is

A vudu követői

Ahogy elhagyjuk a sűrűbben lakott déli országrészt, átkelünk az egykor trópusi őserdőkkel borított, ma azonban hatalmas olajpálma-, dohány-, kávé- és kakaóültetvényeknek helyt adó „Terre de Barre”-n, kezd egyre változatosabbá válni a vidék. Beninben megközelítőleg 60 népcsoport él, közülük legnépesebb a lakosság felét alkotó fon. A törzsi sokszínűség és az elzárt, kis falvak egyvelege minden pillanatban új élményt nyújt.

Egy amúgy zárva tartó, algériai család tulajdonolta étterembe hívnak be. Nyomban megakad a szemem a karácsonyfájukon! A háziak a 90-es években zajló algériai polgárháború idején menekültek át a Szaharán, és Benin északi részén leltek nyugalomra. A fát pedig azért állítják fel minden évben, mert a

▶ Állatáldozat

Vudu ceremónia Savalou városa mellett. Az állatáldozat mindennapos és elfogadott, a leölt állatokat a szertartás után elfogyasztják

▶ Transzban

Alkoholt köp egy nő a transzba esett lány fejére – felajánlásként és a szellemeknek jobb hozzáférést engedve a testhez. Több társával együtt az utcára rohantak és fel-alá köröztek, nem törődve az autókkal – és úgy általában a külvilággal sem

▶ Egoun Goun tánc

Az elhunyt ősök szelleme ekkor tér vissza az élők közé. Eredete a jorubákhoz köthető, nők nincsenek jelen a szertartáson

A térség ősi vallásairól, kulturális gyökereiről a rabszolgaidőktől vannak pontos feljegyzések: egy istenek és szellemek fölé emelkedő lényben hittek, az univerzumot pedig rejtett erők keltették életre.

helyi keresztények szívesen járnak hozzájuk iszogatni, beszélgetni, s ezzel is szeretnének barátaiknak kedveskedni. Hemingway jutott eszembe, aki szerint az ember nem is tudja, hogy mi is a karácsony, míg egy idegen országban el nem veszíti azt. Én pont az ellenkezőjét érzem itt: egy kis karácsonyt a szíven, a szeretetet egy berber családnál, Fekete-Afrika mélyén.

Bár Beninnek majd' a fele keresztény, közel harmada pedig muszlim, a világvallások mélyen keverednek a helyi, törzsi hitvilággal – a lakosság háromnegyede határozottan vudukövető.

A térség ősi vallásairól, kulturális gyökereiről a rabszolgaidőktől vannak pontos feljegyzések: egy istenek és szellemek fölé emelkedő lényben hittek, az univerzumot pedig rejtett erők keltették életre. Élőlényeknek, tárgyknak s bizonyos helyeknek is szimbolikája van, ezért bármelyikük hordozhatja a spirituális erőt. Ma is általános gondolat, hogy nem az ember van a szellemek

és istenek kegyeire utalva, hanem ők az emberére. Erejük megtartása, támogatása pedig emberi feladat, ezért táplálják őket rituális étel- és italáldozatokkal.

Idén a világjárvány miatt nem rendezték meg a hagyományos, január 10-i, nagy tömegeket vonzó, nemzeti vudu fesztivált. Ám a jeles napot így is ünnepelni kellett, de a pontos helyszíneket kizárólag helyiek segítségével lehetséges felkeresni.

A Zangbeto ceremónián

E szertartáson szénakazlak táncolnak és kergetnek férfiakat. A szénakazlakat a hit szerint természetfeletti erők mozgatják. Az egyikből e figura bukkant elő, szemléltetve a Zangbeto szellemének mágikus erejét

Távolból, átszellemülten

Asszonyok táncolnak és énekelnek a Zangbeto-ünnepségen, Lakossában. A szertartásoknak – testközelből – nem lehetnek női résztvevői

Biztonságban

Tata (somba) ház bejáratát védő bálványok Benin északi részén

Biztonságban, transzban

Ha már vudu, akkor sokaknak bizonyára Haiti ugrik be e rejtélyes vallás kapcsán, aminek egzotikumát – és félreértelmezését – persze jócskán az észak-amerikai filmiparnak köszönhetjük. Tehát biztosan találkozhatunk vudu papokkal, törzsi vezetőkkel, „királyokkal”, kígyókkal és mindenfajta misztikus kellékkel, azonban feketemágiával és agyonszurkált bábukkal nyilvánvalóan nem!

Ráadásul kevesen tudják, hogy a vudu őshazája éppen ez a térség – Beninben már három évtizede hivatalos vallásnak is számít! A vudu szerint élő többség vélekedése pedig egyértelmű: hiába lesz valaki keresztény vagy muszlim, valójában mindenki a vudu hagyományait követi. Számos ponton találhatunk is kapcsolódást a kereszténységgel, 1993-ban még II. János Pál pápa is részt vett egy ceremónián.

Kevesen tudják, hogy a vudu őshazája éppen ez a térség – Beninben már három évtizede hivatalos vallásnak is számít! A vudu szerint élő többség vélekedése pedig egyértelmű: hiába lesz valaki keresztény vagy muszlim, valójában mindenki a vudu hagyományait követi.

FÖLDGÖMB VILÁGLÁTÓ A TREND FM-EN
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR.
A RÁDIÓBAN VENDÉGÜNK A TÉMÁRÓL:
MARKÓ ROLAND

TREND FM 94.2
GAZDASÁGI RÁDIÓ CSOPORT

KORÁBBI MŰSORAINK MEGHALLGATHATÓK:
WWW.TRENDFM.HU

MARKÓ ROLAND
KÜLÖNLEGES HELYSZÍNEKRE
TARTÓ, SZENVEDÉLYES
UTAZÓ

Ugyanakkor írott vallási szabályok nincsenek, a tanokat a vudu papok és papnők őrzik évszázadok óta, és a szabályok tényleg átszövik az itteni életet. A modernizált, európai befolyástól érintett fővárosban és környékén például működnek éjszakai szórakozóhelyek, míg vidéken sehol, s a jövőben ez nem is nagyon fog változni. Ennek oka, hogy a vudu hitben számos hiedelem, mítosz szól az éjszakában bókklászás veszélyeiről. A muszlim jorubák még a kívülről beszűrődő, síró gyermekhangra sem kelnek fel, mert a hang, hitük szerint csak álca, egy falánk gonoszé, aki a háziakra pályázik. A törzsi harcok között élő, évszázadokig ellenségeskedéstől és tradicionális, belső rabszolgatartástól, vérengzésektől sújtott vidéken az éjszaka fenyegető sötétje nem a túlélést szolgálta.

A fény, a belső terek, a bátorító hangok és a transzállapot annál inkább védelmet és fogódzót jelentett. Így a zene szerepe kiemelkedő: transzba esve kapcsolatba lehet lépni az istennel és a szellemekkel. A kihívásoktól terhelt világtól eltávolodva, látványos és vad, ütemes dobzóval kísérve, véres állatáldozatot bemutatva idővel a ház is kicsivé válik, ki kell menni az utcára, ahol a nappali fényben a transzban lévők szabadon táncolnak, mit sem törődve a forgalommal, a külvilággal.

